

ARENGUSEIRE KESKUS

Õpetajate järelkasvu trendid ja stsenaariumid

Eneli Kindsiko, PhD

Arenguseire Keskuse ekspert

Õpetajate järelkasvu uurimissuunast

Uuringu fookus: kesksed määramatused ja võtmetegurid, millest sõltub õpetajate järelkasv Eestis aastani 2040

- 1** Koolide ja koolivõrgu efektiivsusanalüüs
- 2** Õpetajate järelkasvu trendid ja stsenaariumid
  - ❖ Teadusartiklite ja uuringuraportite analüüs
  - ❖ 54 intervjuud: õpetajad, koolijuhid, tugispetsialistid, poliitikakujundajad ja teadlased

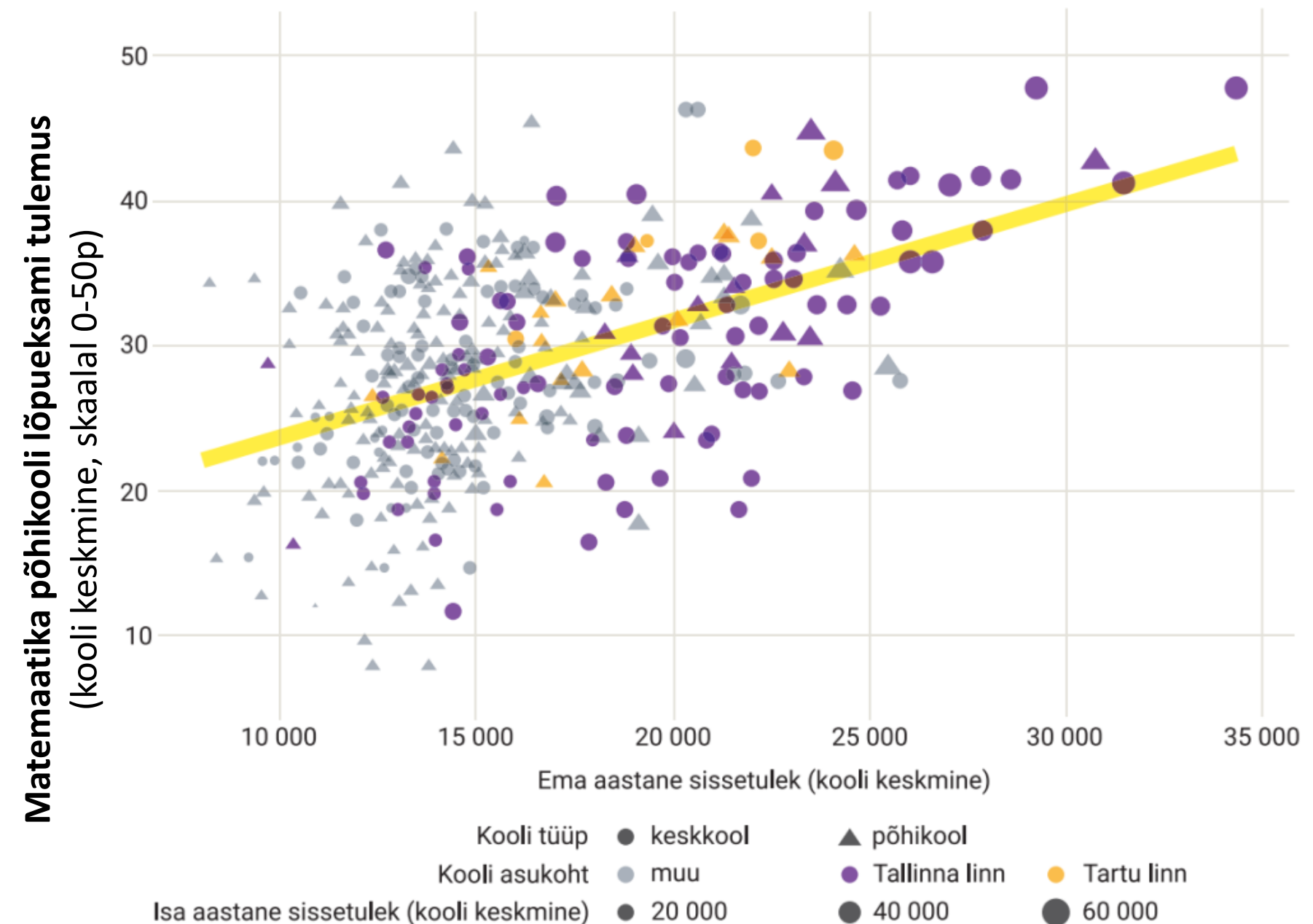
Eestis on märgata hariduslikku kihistumist

- ❖ Koolide tulemuslikkust mõjutab perede sotsiaalmajanduslik taust, eriti ema sissetulek. Eestis on koole, kus perede mediaansissetulek on alla 1000 euro kuus ja neid, kus see on üle 4500 euro kuus.
- ❖ Eestis on koole, kus perede sissetulekust 30–50% moodustavad erinevad toetused (üksikvanema lapse toetus, lapsehooldustasu, töövõimetuspension, jne), ent on ka koole, kus perede sissetulekutest 98% tuleb palgatööst.
- ❖ Üldhariduse rahastusloogika Eestis kompenseerib üsna arvestatavalt regionaalsest ja hariduslikust erivajadusest tulenevaid erisusi, kuid ignoreerib nõrgema sotsiaalmajandusliku taustaga kaasnevat lisaressursi vajadust.

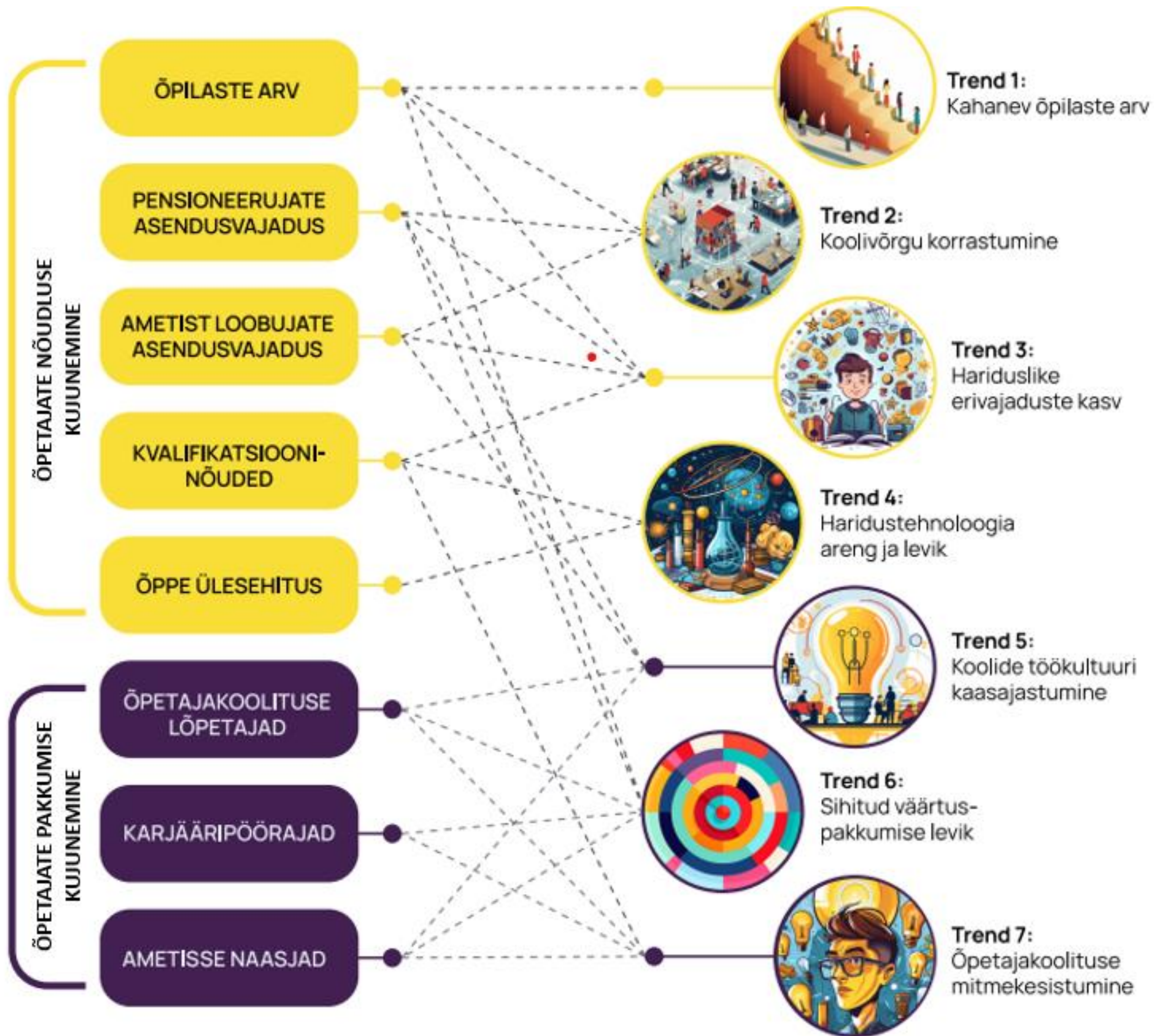
Kuidas sissetulekud mõjutavad õpitulemusi?

- ✓ Õpilünkade korral eraõpetaja palkamise võimalus
- ✓ Võimalused osaleda kultuurielus, reisida, avardada silmaringi
- ✓ Klassikaaslaste efekt – kellega koos õpitakse, milline on õpimotivatsioon ja ambitsioon

Ema iga aastas teenitud 1000 eurot toob kaasa 0,8 punkti matemaatika eksamitulemust

Matemaatika põhikooli lõpueksami ja ema sissetuleku vaheline seos, põhikoolid 2021/22

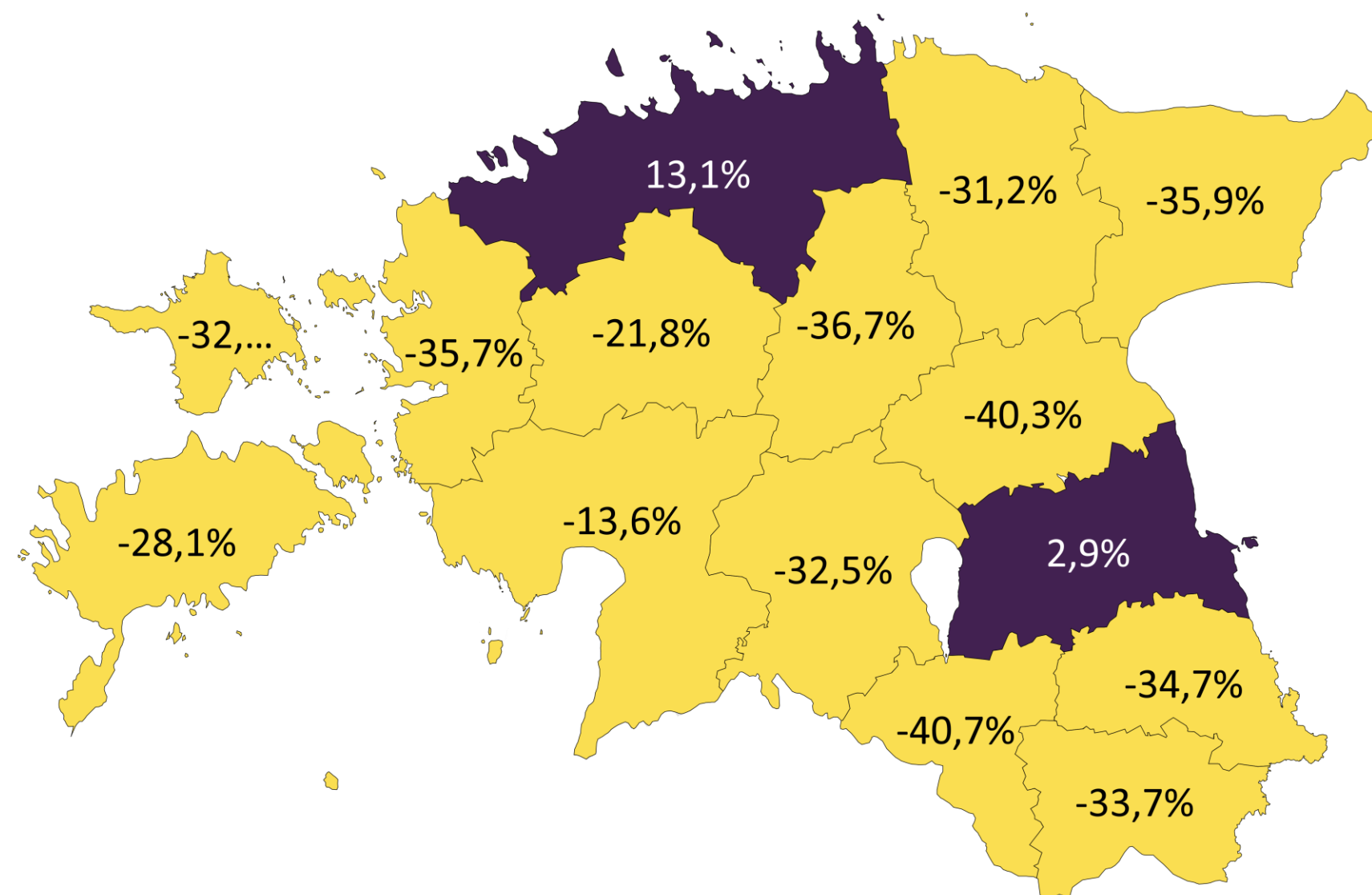

Õpetajate järelkasvu kujundavad trendid

1 Jätkub õpilaste arvu kahanemine Eestis, aastaks 2040 on kooliealisi lapsi 13% praegusest vähem. Ent see ei leevenda samas mahus õpetajate nappust

- ❖ Eestis on juba praegu **22** kohalikku omavalitsust, kus õpetajaid ametikoha kohta on 1,5 -2 korda rohkem ehk **sealsed õpetajad on ulatuslikult alarakendatud**
- ❖ **Õpetajate ülejääk ja puudujääk asuvad erinevates piirkondades** – õpilaste arv kahaneb maapiirkondades, kasvab aga Tallinnas ja Tartus
- ❖ Kõrge hariduslike erivajadustega (HEV) laste osakaal ja kaasav haridus eeldab **väiksemaid klasse ja personaalsemat lähenemist**

Proгноositud sündide muutus maakonniti, 2022–2040

2 Koolivõrgu korrastamine on paratamatu, ent see ei pea tähendama väikekoolide sulgemist, vaid uut toimetamudelit

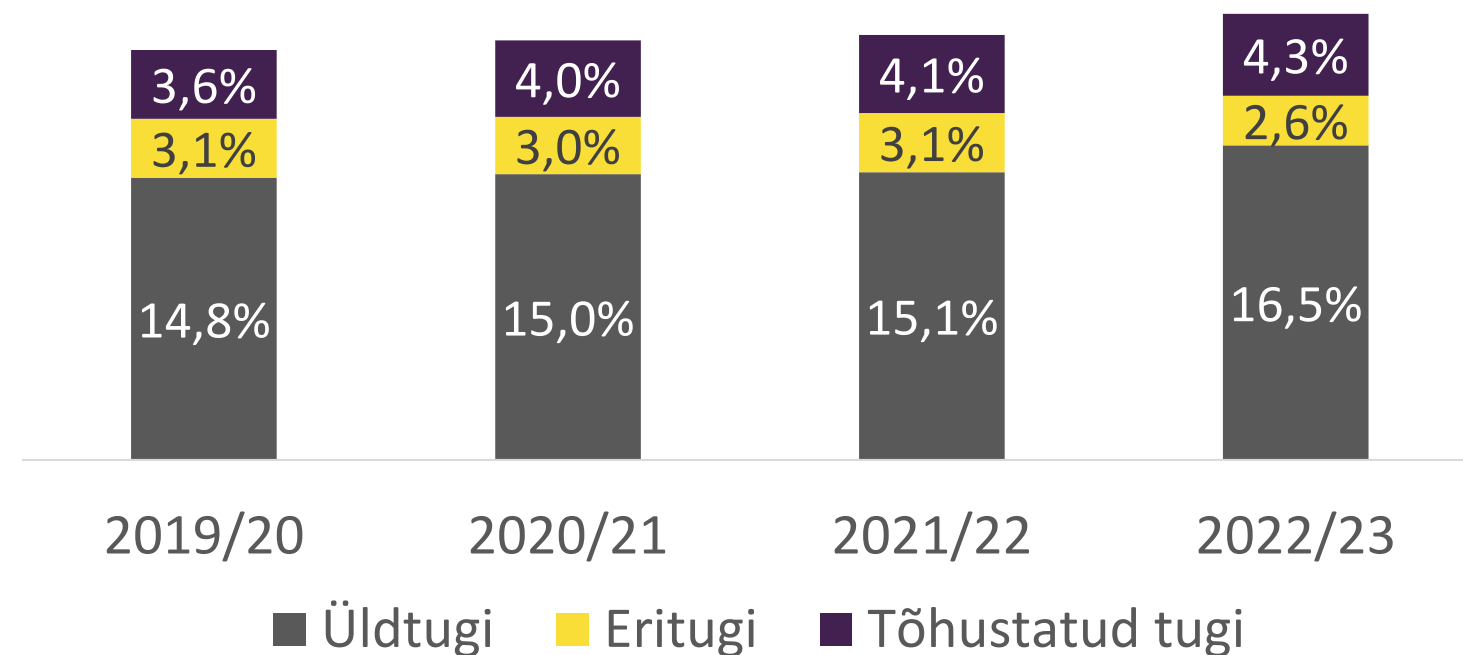
- ❖ Suurim rahaline võit koolivõrgu korrastamisest tekib kõrgematel õppeastmetel (7.-12 klass), kuna need on suhteliselt kulukamad (ei piisa klassiõpetajatest, tarvis on aineõpetajaid) – **progümnaasiumid**
- ❖ Paljud tänased koolid asuvad **nn tühjal korjealal** ja seovad vajalikust rohkem õpetajaid (keskmiselt on neis kuus õpilast õpetaja kohta, samas kui tõhusates koolides on keskmiselt 10-15 õpilast õpetaja kohta)
- ❖ Maakoolide tulevikukindluse tagamine – **koolidele „õiged“ asukohad ja kogukonnajamad**, samuti õpetajate jagamine koolide vahel. Koolile parim asukoht võib olla ka KOV-ide vahel, et kool saaks „korjata“ lapsi mitmest omavalitsusest

Koolide arvu muutus 2006/07–2022/23

Õppeaasta	Algkool	Põhikool	Keskool (1.–12.) või gümnaasium (10.–12.)	Täiskasvanute gümnaasium	Koolide arv
2006/07	85	264	236	16	601
2022/23	42	305	158	9	514
Muutus	-51%	16%	-33%	-44%	-14%

3 Hariduslike erivajaduste kasv suurendab nõudlust õpetajate järele

- ❖ Personaliseeritud õpe eeldab teistsuguse **ettevalmistusega** õpetajaid
- ❖ Mida personaalsemaks läheb haridus ja eripalgelisemaks klassi koosseis, seda enam kasvab ka õpetaja koormus, näiteks **individuaalsete õpiradade ja õppematerjalide vajaduse tõttu**

Üldhariduskooli õpilaste jagunemine toevajaduse järgi 2019/20–2022/23, %

Allikas: EHIS

4 Ulatuslik tuginemine haridustehnoloogiale on järjest vältimatam

- ❖ **Alahinnatud potentsiaal:** õpetajate töökoormuse leevendamine (nt kodutööde hindamine, testide koostamine), hõlpsam toimetulek erivajadustega (nt õpilase taseme järgi kohanduvad õppematerjalid)
- ❖ **Õpetaja ameti sisu ümber defineerimine:** milliseid õpetaja tänaseid rolle võiks kanda tehnoloogia ja milliseid rolle peaks kandma tulevikuõpetaja

Õpetaja praegustest rutiinsetest ülesannetest saaks 20–40% automatiseerida, vabastades seeläbi õpetajale aega

Allikas: PWC 2018

Arenguseire Keskuse õpetajate vajaduse [kalkulaator](#) andis tulemuseks, et haridustehnoloogia abil õpetajate aega 10% ulatuses vabastades tuleksime õpetajate nappusest välja juba enne aastat 2030

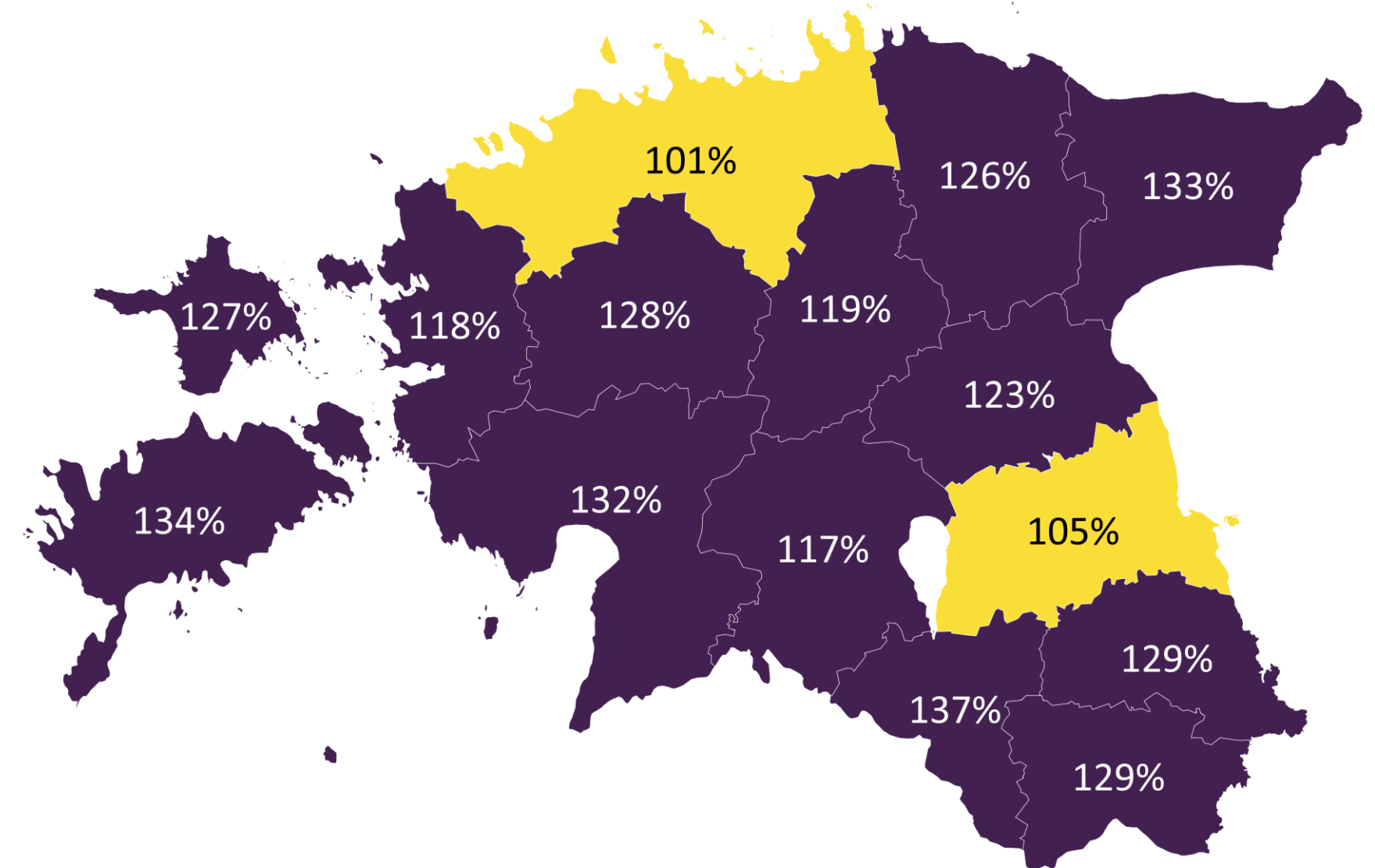
5 Koolide töökultuuri kaasajastamine eeldab 5G-juhtimist

- ❖ Koolid konkureerivad töökultuuri poolest, toimub õpetajate „üleostmine“
- ❖ Vajalik on „5G karjäärimudel“ ehk karjääriteede paljusus, kuna koolijuhid peavad arvestama viie eri generatsiooni õpetajate väärtuste ja vajadustega

6 Õpetaja töötasu konkurentsivõime on regionaalselt väga erinev – Tartus ja Tallinnas madal, maapiirkondades kõrge

- ❖ Võimaluseks on ainete lõikes **töötasu diferentseerimine**
- ❖ Lisahüved ameti konkurentsivõime tõstmiseks, näiteks **kodulaenu soodustused võtmetöötajatele** (õpetajad, päästetöötajad, õed jne)

Õpetaja maakondlik keskmine brutokuupalk suhtena maakonna keskmise brutokuupalka

Allikas: EHIS

Platvorm: Bing
© Microsoft, TomTom

Kui õpetajate töötasu alammäär kasv **2024** a aeglustub ehk on **1,77%**, on aastail **2025-2027** vaja kasvu vähemalt **8,5%** aastas, et jõuda **120%**-ni Eesti keskmisest palgast aastaks **2027**

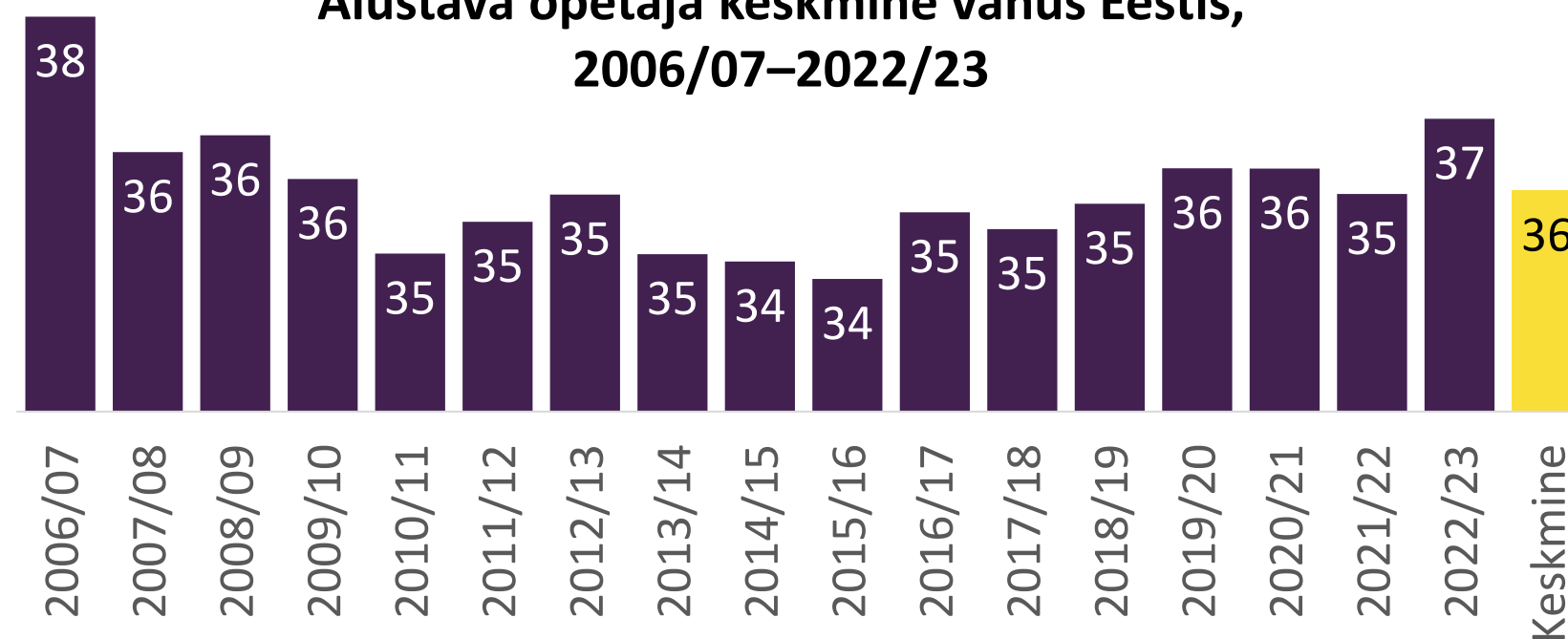

7 Õpetajakoolituse mitmekesisistumine

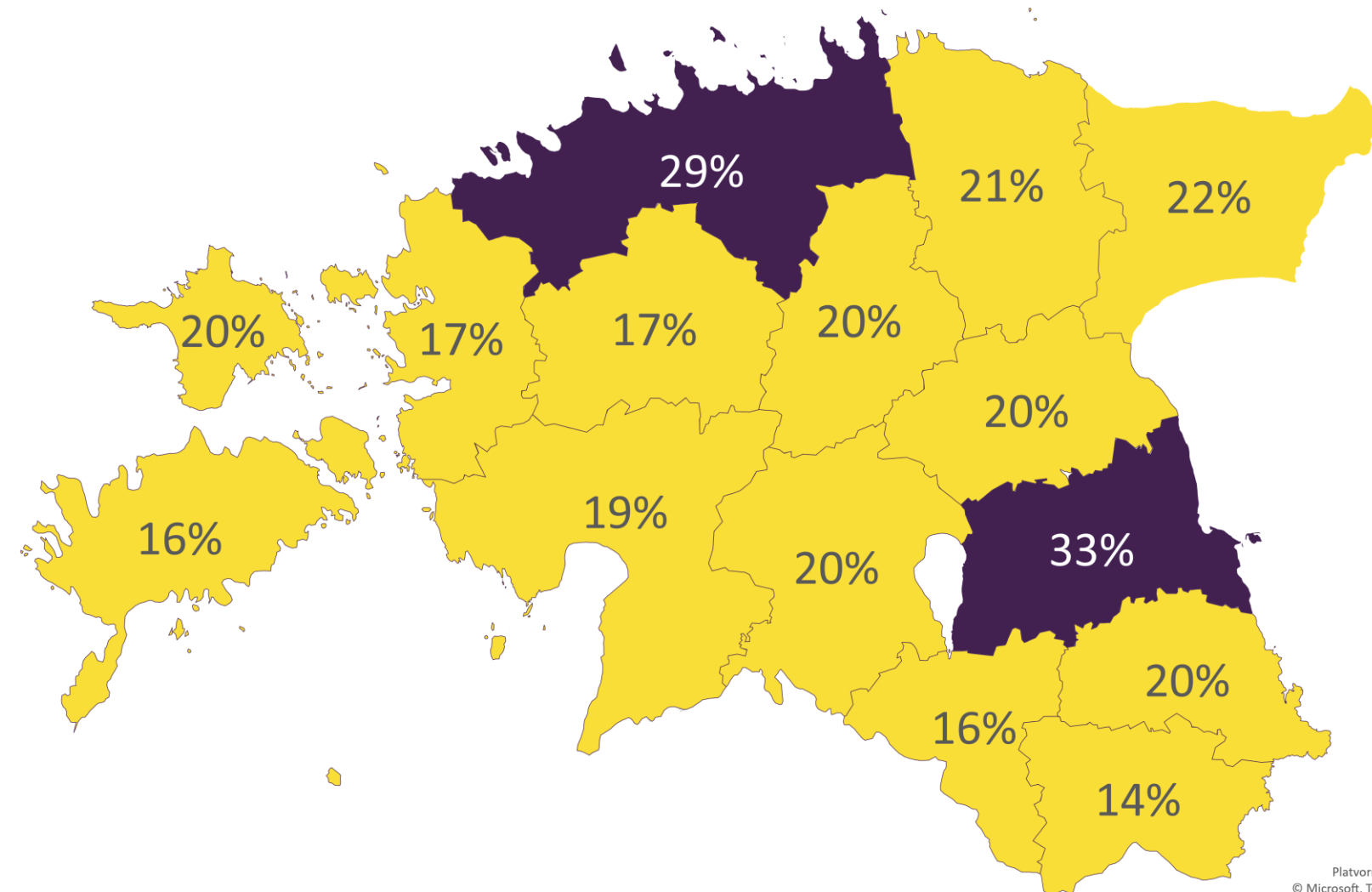
- ❖ Karjääripöörarajate pealekasv – keskmine alustav õpetaja on **36-aastane**.
- ❖ **Millised on tulevikuõpetaja oskused?** Vajalik on kaasava hariduse suunaline ettevalmistus, tehnoloogiaalane ettevalmistus, jpm.
- ❖ **Alma mater'i efekt:** eeskätt noored õpetajad valivad pärast õpinguid töökoha pigem samasse piirkonda, kus toimus õpetajakoolitus. Tallinna ja Tartu koolidesse koonduvadki **keskmiselt nooremad, väiksema staažiga** õpetajad ning seal on nii põhihariduse kui ka gümnaasiumiastmel rohkem **kvalifitseeritud õpetajaid**.

Kvalifitseeritud õpetajate ühtlasemat järelkasvu üle Eesti aitaks tagada see, kui **õpetajakoolitus oleks kättesaadav ka tõmbekeskustes väljaspool Tallinna, Tartut ja Narvat.**

Alustava õpetaja keskmine vanus Eestis, 2006/07–2022/23

Alla 40-aastaste õpetajate osakaal maakonniti

Allikas: EHIS

Stsenaariumide loomisel on keskne küsimus „*mis siis, kui ... ?*“

TALLINNA JA TARTU KOOLID

1. Kas suudame haridustehnoloogia abil õpetajate töökoormust vähendada?
2. Kui konkurentsivõimelised on õpetaja ametihüved?

LINNAKOOLID

1. Kui kiiresti kohaneb meie koolivõrk?
2. Kui konkurentsivõimelised on koolid töökultuuri osas?

MAAKOOLID

1. Kui kiiresti kohaneb meie koolivõrk?
2. Kui tsentraliseeritud või hajutatud on õpetajakoolitus?

TALLINNA JA TARTU KOOLIDES ON TULEVIKUS....

Tallinna-Tartu koolide tulevikku kujundab õpetaja ameti konkurentsivõime ning see, kuidas suudetakse tehnoloogia abil õpetajate ülekoormust leevendada

Haridustehnoloogia
vabastab õpetajate aega

VEEBIÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad peamiselt veebiõpetajad, eriti gümnaasiumiastmel

NUTIÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad nutikalt tehnoloogias navigeerivad õpetajad

Väikesed
ametihüved

Suured
ametihüved

ERAÕPETAJA

Õpetaja tegeliku töö teevad ära eraõpetajad, tugev hariduslõhe sissetulekute alusel

Haridustehnoloogia
ei vabasta
õpetajate aega

ROTEERUJA

Õpetajaskonna moodustavad lühiajaliselt töötavad ja üleostmise ootel õpetajad

LINNAKOOLIDES ON TULEVIKUS....

Linnakoolide tulevikku kujundavad töökultuur ning pooltühjade/amortiseeruvate koolimajade probleemi lahendamine

Koolide töökultuur on kaasaegne

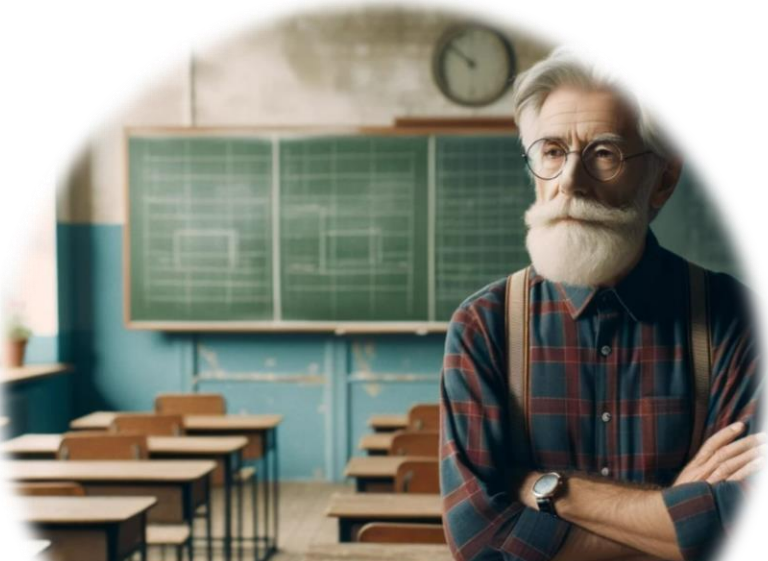
AKTIVIST-ÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad aktiivsed linnakodanikud

KARJÄÄRIPÖÖRAJA-ÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad peamiselt teisest ametist tulijad

PENSIONÄR-ÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad terve elu samas koolis õpetanud õpetajad

HÜBRIIDÕPETAJA

Õpetajaskonna moodustavad veebiõpetajad koos kohalike õpetajatega

Koolide töökultuur on aegunud

Aeglaselt kohanduv koolivõrk

Kiiresti kohanduv koolivõrk

MAAKOOLIDES ON TULEVIKUS....

Maakoolide tulevikku kujundavad koolivõrk (kooli õige asukoht, koolimaja kulusäästlikkus) ning õpetajakoolitus (kvalifitseeritud õpetajate kättesaadavus)

Regionaalne õpetajakoolitus

VILISTLANE-ÕPETAJA

Õpetajaskond moodustub sama kooli vilistlastest

KOGUKONNA-ÕPETAJA

Õpetajaskond moodustub oma kogukonnast koolitatud õpetajatest

Aeglaselt kohanduv koolivõrk (monomaja)

Kiiresti kohanduv koolivõrk (multifunktsionaalne maja)

LAPSEVANEM-ÕPETAJA

Õpetajaskond moodustub sama kooli lapsevanematest

Tallinna ja Tartusse koondunud õpetajakoolitus

ABIÕPETAJA

Õpetajaskond moodustub kvalifitseerimata abiõpetajatest

ARENGUSEIRE KESKUS

Aitäh!

Raporti „Õpetajate järelkasvu tulevik“
leiab www.arenguseire.ee

Kontakt:

Eneli Kindsiko, PhD

eneli.kindsiko@riigikogu.ee

ARENGUSEIRE KESKUS

Koolivõrgu efektiivsusuuring

André Veski, PhD
Vanemteadur, EBS

Eesmärk

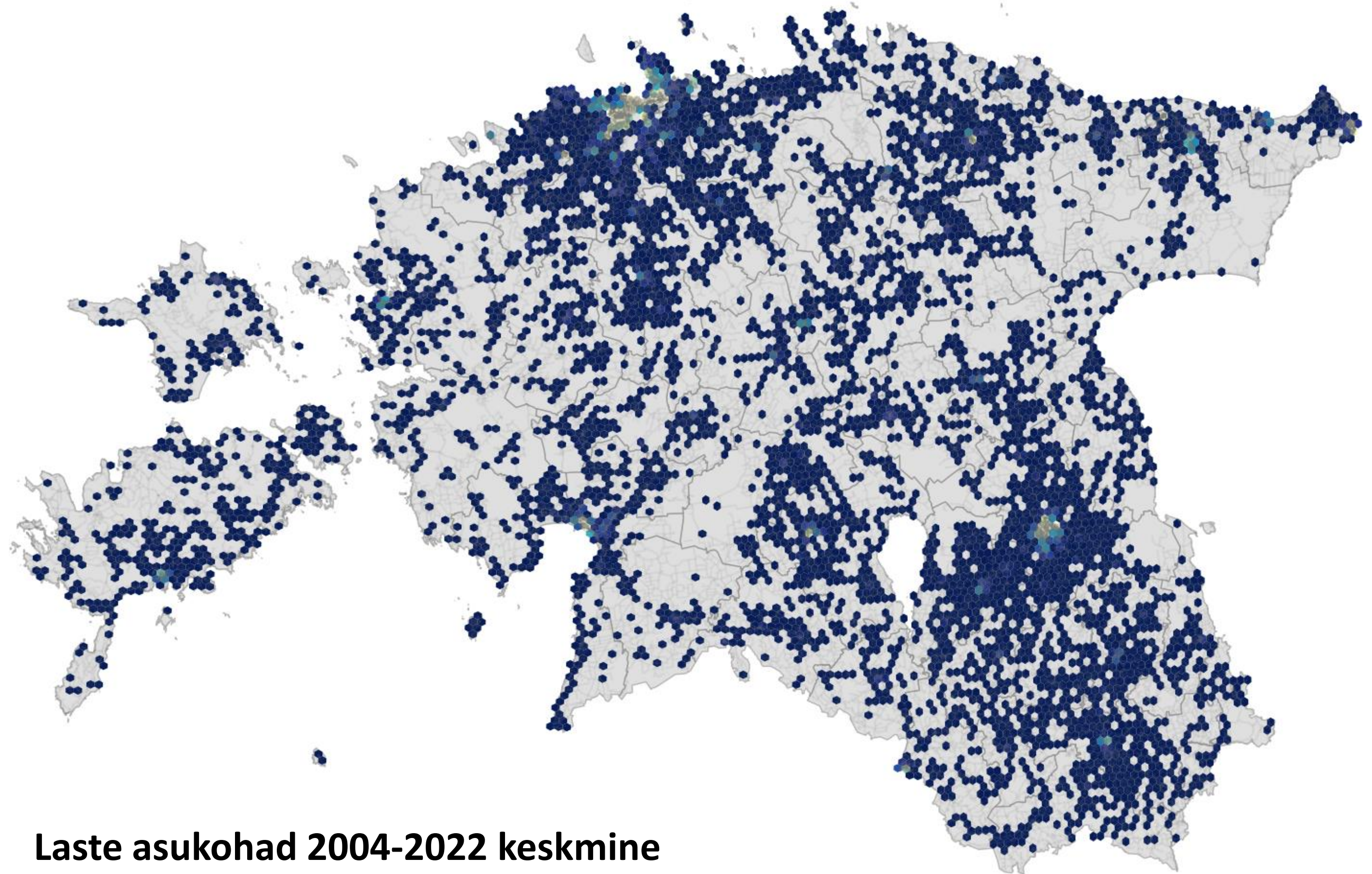
Leida laste paiknemise järgi põhikoolidele potentsiaalsed asukohad

Kasutatud andmed

- Statistikaameti paiknemisindeksi järgi laste asukohad sündinud vahemikus 2004-01-01 kuni 2023-01-01
  - Vaatame sündide põhjal keskmisest laste arvu $\sim 5m^2$ alas
- Koolide andmed
  - aadress, asukoht
  - õpetajate arv
  - õpilaste arv
  - pinnandmed: kogu pind, spordi- ja elamutaristu pind

Laste jaotus

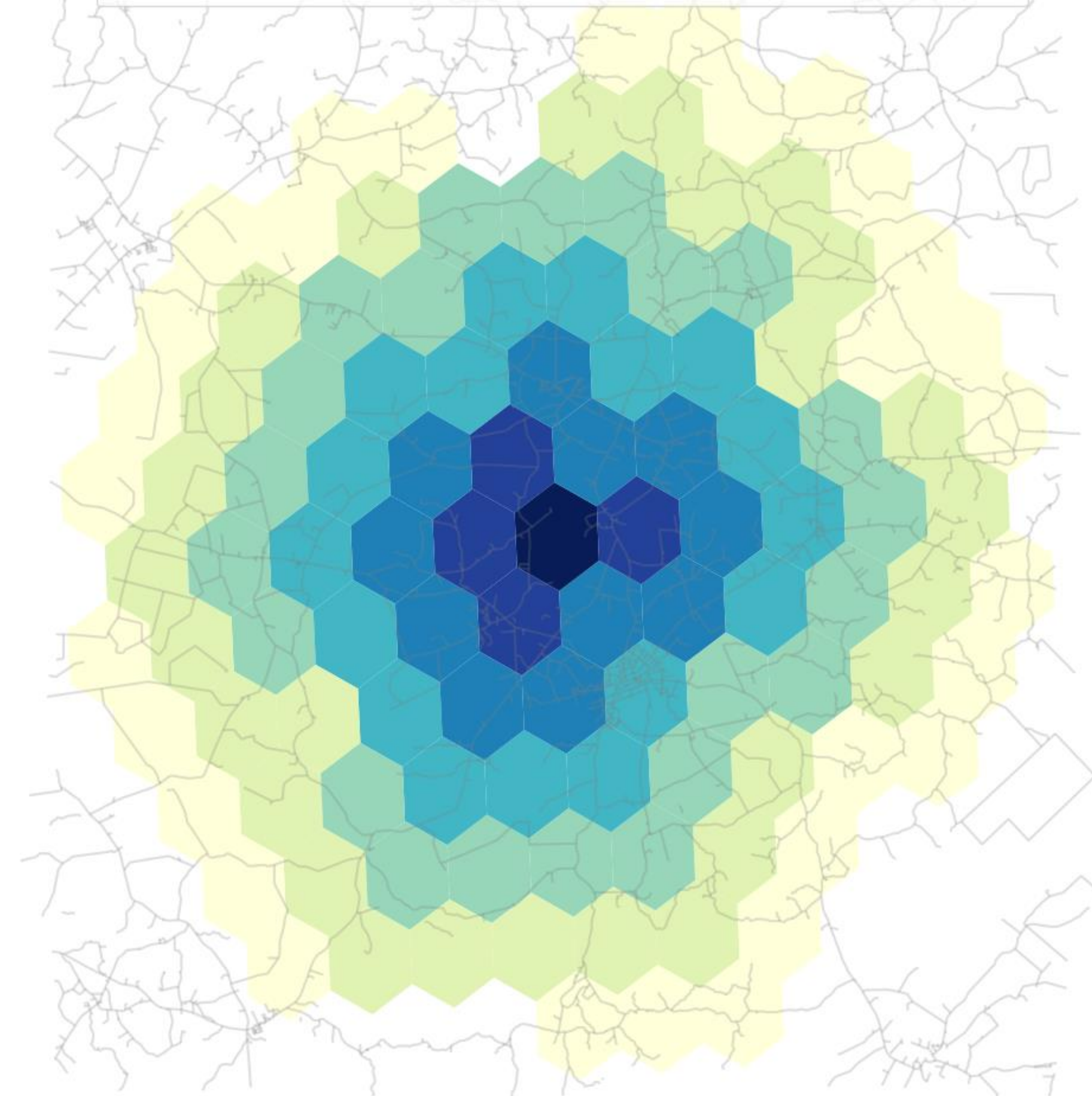

Laste asukohad 2004-2022 keskmise

Meetod

Leida vastavalt 25min
sõidukaugusele teedevõrgus igale
lapse asukohale korjeala

Lapse elukoha ümbrus kuni 6 rakku

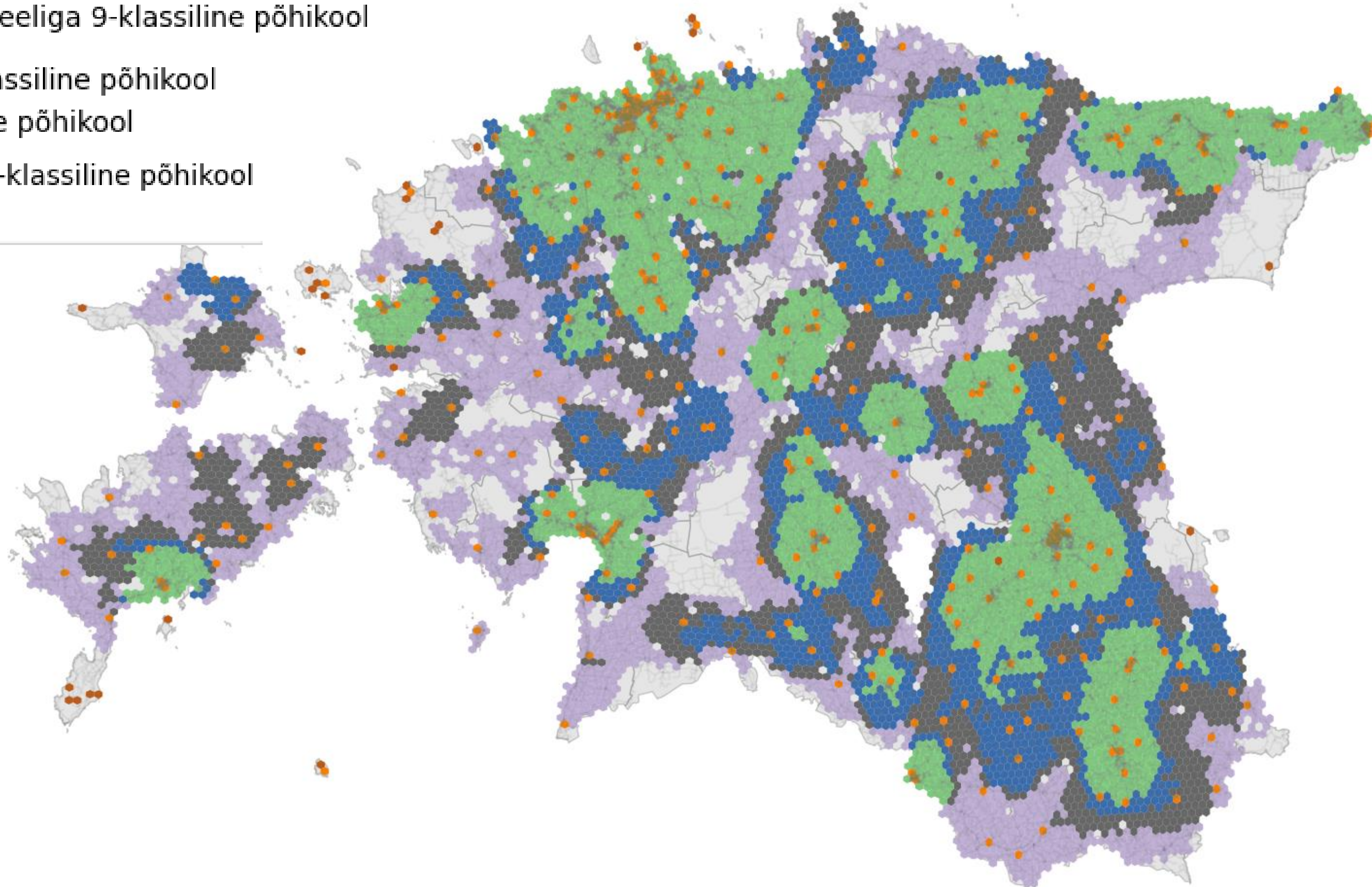
● 0 - lapse elukoht, kaugus 0..2.5 min	● 3- kaugus 12.5..17.5 min	● 5 - kaugus 22.5..27.5 min
● 1 - kaugus 2.5..7.5 min	● 4 - kaugus 17.5..22.5 min	● 6 - kaugus 27.5..32.5 min
● 2 - kaugus 7.5..12.5 min		

Meetod: koolide tüpoloogia

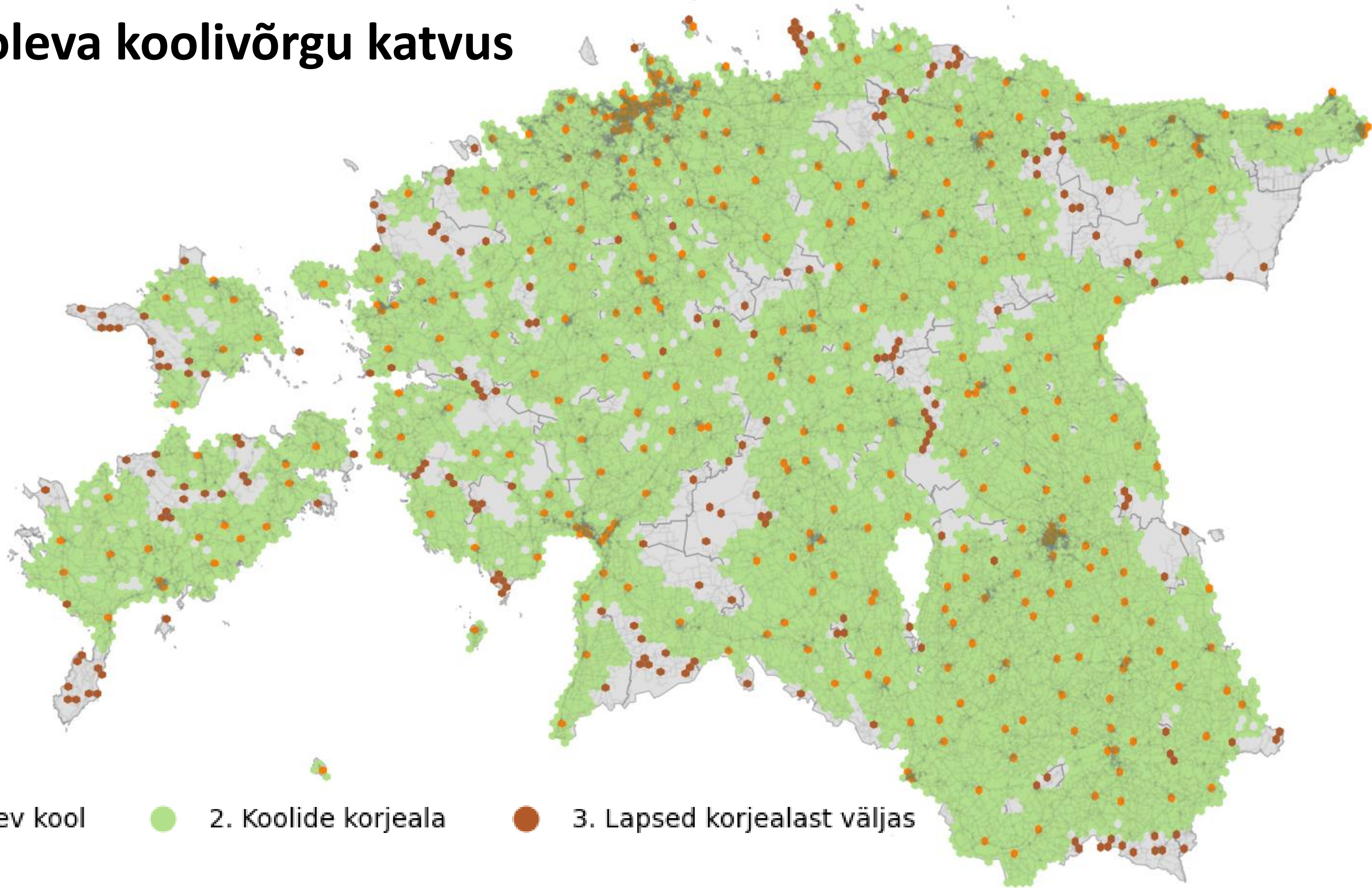
- **Kahe või enama paralleeliga 9-klassiline põhikool**, kus on õppekohtade vajadus ≥ 420 õpilasele. (20 õpilast klassis)
- **Ühe paralleeliga 9-klassiline põhikool**, kus on õppekohtade vajadus 240...420 õpilasele. (20 õpilast klassis)
- **Ühe paralleeliga 6-klassiline põhikool**, kus on õppekohtade vajadus 90-120 õpilasele. (vähemalt 15 õpilast klassis)
- **Segaklassidega kuni 6-klassiline põhikool**, kus on õppekohtade vajadus 30 kuni 90 õpilasele. Vaatame seda võimalusena teha hajusa asustusega piirkonnas lastele lähemal asuv kool. Eelistatud on siiski vanusepõhiste klassidega kool.

Koolide potentsiaalsed asukohad

- 0. Olemasolev kool
- 1. PK9 suur - Kahe või enama paralleeliga 9-klassiline põhikool
- 2. PK9 väike - ühe paralleeliga 9-klassiline põhikool
- 3. PK6 - ühe paralleeliga 6-klassiline põhikool
- 4. PK6 väike - segaklassidega kuni 6-klassiline põhikool
- 5. Lapsed liiga kaugel

Olemasoleva koolivõrgu katvus

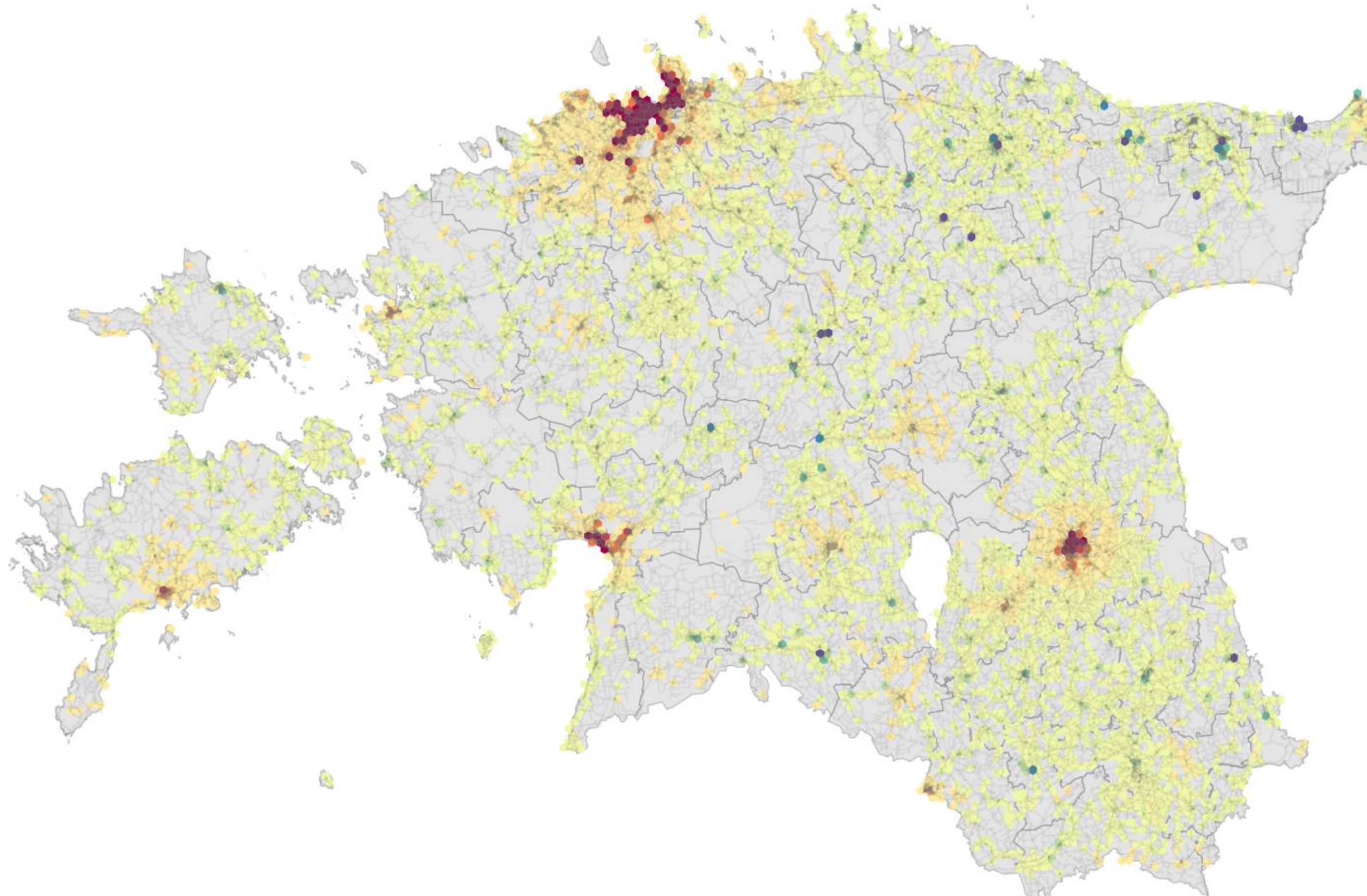
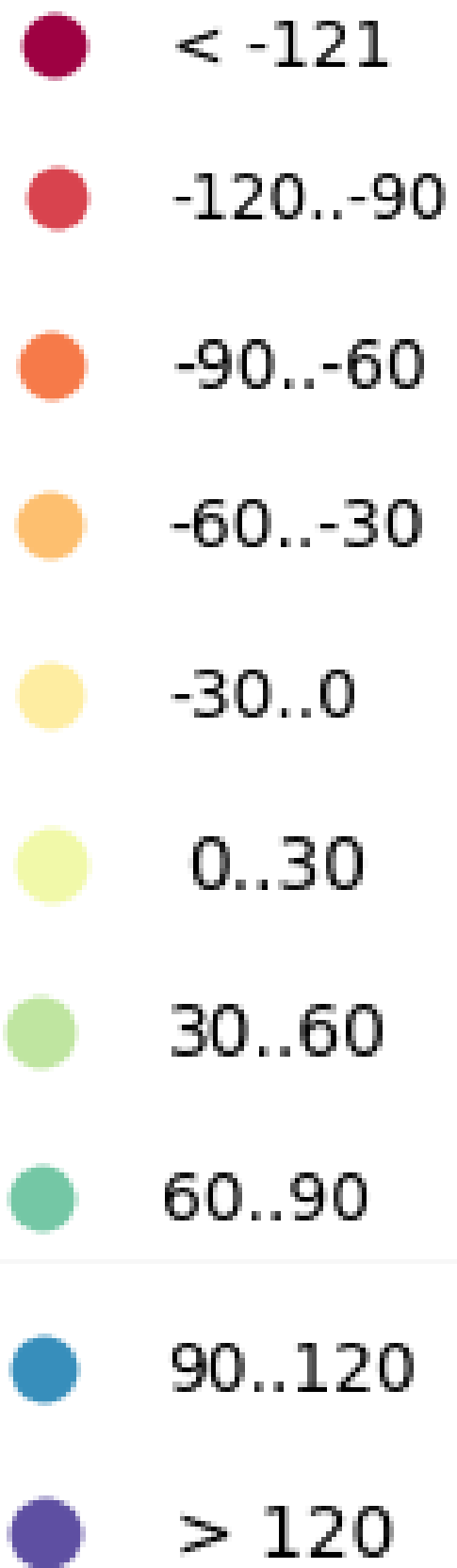

- 1. Olemasolev kool
- 2. Koolide korjeala
- 3. Lapsed korjealast väljas

Kokkuvõte

- **Keskmiselt on 550 last, kes jäävad koolide sobivuspiirkonnast**
  - Võimaldades segaklassidega koole jääks keskmiselt 90 last korjealast välja
- **Tänases koolivõrgus jääb keskmiselt 700 last 25 min korjealast välja**
  - 50 kooli asub piirkondades, kus lapsi 1-6 klassi on vähem kui 90 õpilast
  - kusjuures neist 6 kooli asub piirkondades, kus lapsi 1-6 segaklassi on vähem kui 30

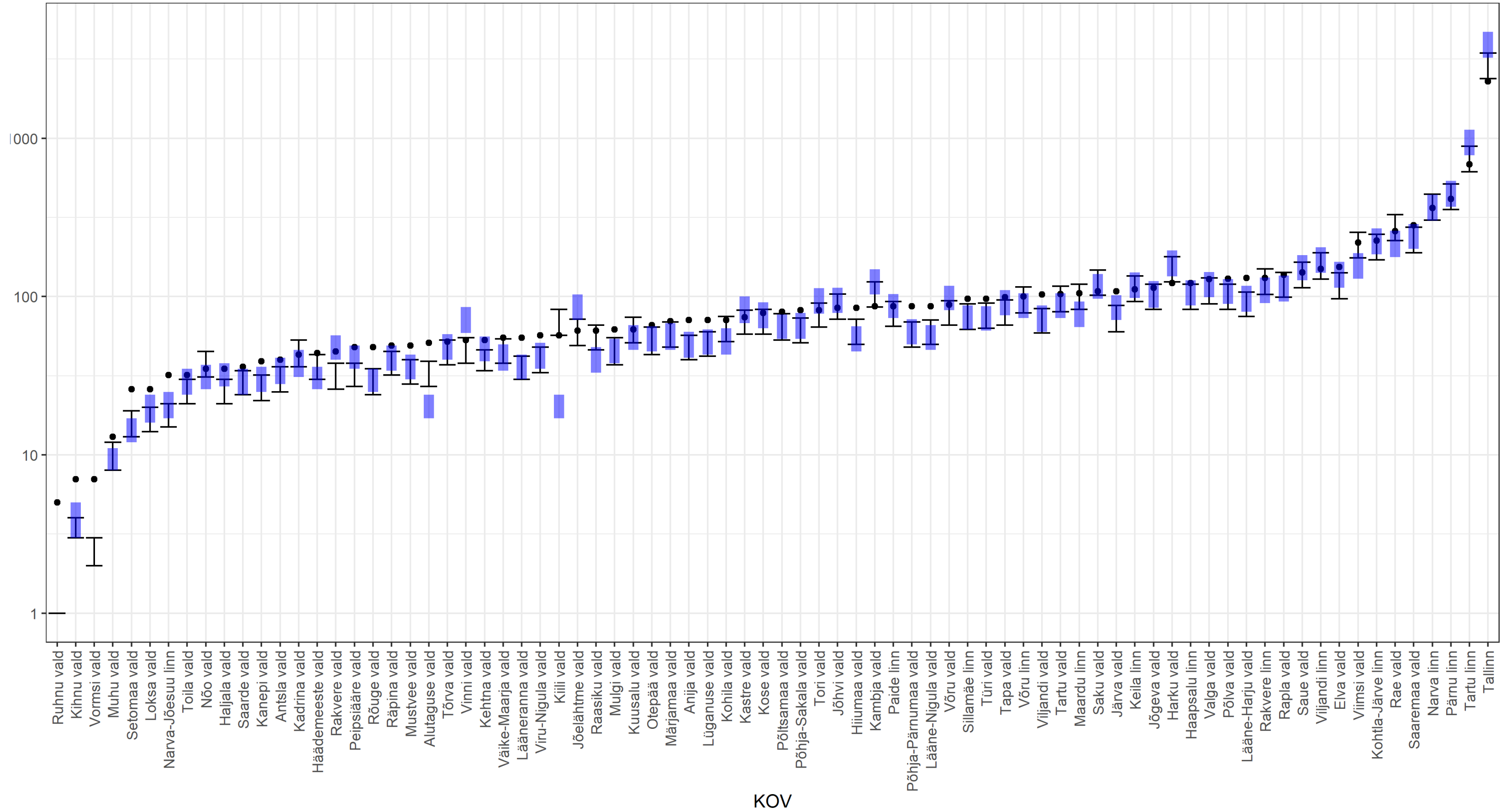
Kus on lapsed, kelle lähedastes koolides on ruumi puudu või üle (12 m²/õpilane)

Õpetajate vajadus

Õpetajate
arv ja
vajadus
2021
seisuga

ARENGUSEIRE KESKUS

Aitäh!

Uuringu „Koolide ja koolivõrgu efektiivsus“
leiab www.arenguseire.ee